

08.09.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**08 Eylül 2023
Cuma**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

08 Eylül 2023 Cuma

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

CUMHURBAŞKANLIĞINA VEKÂLET ETME İŞLEMİ

— Cumhurbaşkanlığına, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ’ın Vekâlet Etmesine Dair Tezkere

YÖNETMELİKLER

— Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

— Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğünde İstihdam Edilecek Sözleşmeli Trafik Kontrolörü, Mühendis, Mimar, Tekniker, Sürveyan, Hareket Memurları Hakkında Sınav ve Atama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

TEBLİĞ

— Yapı Sahipleri ile Yapı Denetimi Hizmet Sözleşmesi İmzalayacak Yapı Denetim Kuruluşlarının Elektronik Ortamda Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ

ANKARALI SANAYİCİ VE İŞ İNSANLARI ORTA VADELİ PROGRAMI OLUMLU BULDU

DEVLETİMİZE GÜVENİYORUZ

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanan Orta Vadeli Programa Ankaralı sanayi ve iş insanlarından tam destek geldi. Sanayicilerin ortak görüşü “Üç yıllık yol haritası güven verdi” oldu.

BARAN: İŞ DÜNYASI OLARAK OVP'YE DESTEK VERECEĞİZ

♦ **CUMHURBAŞKANI** Recep Tayyip Erdoğan önceki gün Ankara'da Orta Vadeli Program toplantısında önemli açıklamalarda bulunup üç yıllık dönemde yapacakları icraat ve çalışmaları anlattı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarının ardından Ankaralı sanayici ve işinsanları Orta Vadeli Programa güvenlerinin tam olduğunu ve devletimize güveniyoruz mesajı çıktı. Baran, "Programın büyümeden taviz vermeden uygulanacağını kaydeden Erdoğan, enflasyonu dize getirip ülke gündeminden çıkarılacağını belirtti.

HİSARCIKLIOĞLU: OVP ÖNEMLİ BİR KAZANIM OLMUŞTUR

♦ **TÜRKİYE Odalar ve Borsalar Birliği** Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanan 2024-2026 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program'ı (OVP) değerlendirdi. Programın, öngörülebilirliğin oluşması ve kararlılık ile birlikte enflasyonun düşürülmesi için önemli olduğunu ve iş dünyası olarak tüm güçleriyle çalışacaklarını belirten Hisarcıklıoğlu şu ifadelerle yer verdi, . Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanan 2024-2026 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program (OVP) önemli bir kazanım olmuştur" dedi.

ARDIÇ: SANAYİCİLER OLARAK ÇOK ÖNEMLİ BULUYORUZ

♦ **ANKARA** Sanayi Odası (ASO) Başkanı Seyit Ardic, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıkladığı Orta Vadeli Program ile ilgili değerlendirmede bulundu. Ardic, "Önümüzdeki 3 yıllık sürecin temel paradigmasını ortaya koyan Orta Vadeli Program (OVP), ekonomide öngörülebilirliği arttırarak beklentiler için önemli bir çapa olacaktır. Sayın Cumhurbaşkanımızın, yatırım, istihdam, üretim ve ihracat dayalı büyüme politikalarını fiyat istikrarı odaklı olarak sektörü destekleyen finansimkânı sağlayacaklarını etmesini sanayiciler olarak önemli buluyoruz" dedi.

YAVUZ: İŞ DÜNYASINI UMUTLANDIRMIŞTIR

♦ **ANKARA** Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı **Faik Yavuz**, açıklamalarında şu ifadeleri kullandı; "Paranın yönü her zaman istikrar, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve liyakate doğru olmuştur. Tek haneli enflasyon hedefi başta olmak üzere yatırım, istihdam, üretim ve ihracat vurguları, iş dünyasının umudunu yükseltmiştir" ifadelerine yer verdi. »6'da

YAVUZ: İŞ DÜNYASININ UMUDUNU YÜKSELTMİŞTİR

HABER MERKEZİ

ANKARA Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Faik Yavuz, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanan Orta Vadeli Program (OVP) ile ilgili yazılı bir değerlendirme yaptı. Yavuz açıklamasında şu ifadeleri kullandı; "Paranın yönü her zaman istikrar, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve liyakate doğru olmuştur. Tek haneli enflasyon hedefi başta olmak üzere yatırım, istihdam, üretim ve ihracat vurguları, iş dünyasının umudunu yükseltmiştir.

Bugün geçmekte olduğumuz sıkıntılı dönem bizi birkaç sene daha zorlayacak gibi görünse de tüm ekonomik göstergeler, önümüzdeki dönemlerde iyileşmeye işaret ediyor. Açıklanan OVP, istikrarlı ve bağımsız ekonomi yönetimi, kamu/özel tüm sektörlerde atılacak tasarruf adımları ile birlikte, benim inancım, bu sıkıntılı günleri beklenen süreden de önce aşılmasıdır. İş dünyasının bir temsilcisi olarak, açıklanan Orta Vadeli Program ülkemize hayırlı olmasını temenni ederim" ifadelerini kullandı.

ATB Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program'ı değerlendirdi

Ankara Ticaret Borsası (ATB) Yönetim Kurulu Başkanı **Faik Yavuz**, Orta Vadeli Program'da (OVP) yer alan tek haneli enflasyon hedefi başta olmak üzere yatırım, istihdam, üretim ve ihracat vurgularının, iş dünyasının umudunu yükselttiğini bildirdi.

Yavuz, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıkladığı Orta Vadeli Program değerlendirmesine ilişkin yazılı açıklama yaptı. Paranın yönünün, her zaman istikrar, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve liyakate doğru olduğuna işaret eden Yavuz, programda yer alan tek haneli enflasyon hedefi başta olmak üzere yatırım, istihdam, üretim ve ihracat vurgularının, iş dünyasının umudunu yükselttiğini belirtti.

Yavuz, açıklanan Orta Vadeli Program'ın, ülkeye hayırlı olmasını temenni ederek şunları kaydetti:

"Bugün geçmekte olduğumuz sıkıntılı dönem bizi birkaç sene daha zorlayacak gibi görünse de tüm ekonomik göstergeler, önümüzdeki dönemlerde iyileşmeye işaret ediyor. Açıklanan OVP, istikrarlı ve bağımsız ekonomi yönetimi, kamu/özel tüm sektörlerde atılacak tasarruf adımlarıyla birlikte, bu sıkıntılı günlerin beklenen süreden de önce aşılabacağı inancındayım."

Kaynak: AA

08.09.2023

ANKARA TİCARET BORSASI		Bİ2	117	9 Kayıt
☐	B ANALİZ GAZETESİ - 8.9.2023 Sosyal Adaleti Gözetici Reformlarımız Var	▼	🗑️	🔗
☐	B ANKARA ANADOLU GAZETESİ - 8.9.2023 Devletimize Güveniyoruz	▼	🗑️	🔗
☐	1 YOZGATCAMLİK.COM - 7.9.2023 Ankara Ticaret Borsası Kırmızı Et Fiyatları - Yozgat Çamlık.		🗑️	🔗
☐	1 BASKENTGAZETE.COM.TR - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi - Başkent.		🗑️	🔗
☐	1 TELEHABER.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi Açıklaması Haberi Haberleri.		🗑️	🔗
☐	1 TELEHABER.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi Açıklaması Haberi Haberleri.		🗑️	🔗
☐	1 YENİSOZ.COM.TR - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi.		🗑️	🔗
☐	1 M.HABERTURK.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi:		🗑️	🔗
☐	1 MİLATGAZETESİ.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi:		🗑️	🔗
FAİK YAVUZ		Bİ2	116	8 Kayıt
☐	B ANALİZ GAZETESİ - 8.9.2023 Sosyal Adaleti Gözetici Reformlarımız Var	▼	🗑️	🔗
☐	B ANKARA ANADOLU GAZETESİ - 8.9.2023 Devletimize Güveniyoruz	▼	🗑️	🔗
☐	1 BASKENTGAZETE.COM.TR - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi - Başkent.		🗑️	🔗
☐	1 TELEHABER.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi Açıklaması Haberi Haberleri.		🗑️	🔗
☐	1 TELEHABER.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi Açıklaması Haberi Haberleri.		🗑️	🔗
☐	1 YENİSOZ.COM.TR - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi.		🗑️	🔗
☐	1 M.HABERTURK.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi:		🗑️	🔗
☐	1 MİLATGAZETESİ.COM - 7.9.2023 Atb Başkanı Yavuz, Orta Vadeli Program I Değerlendirdi:		🗑️	🔗

Gübre ve mazot desteği Ekim'de aynı olarak ödenecek

Cumhurbaşkanı Erdoğan gübre ve mazot desteklerinin geçen yıl olduğu gibi aynı olarak ödeneceğini söyledi. Aynı olarak ödenmesi demek çiftçinin hesabına tanımlanacak para-destek ile sadece gübre ve mazot satın alınabilecek.

Ali Ekber YILDIRIM

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamasına göre buğday, arpa, çavdar, yulaf, tritikale ve çeltik üreticilerine 2024 yılında ödenecek gübre ve mazot desteği Ekim 2023'te çiftçinin hesabına aktarılacak. Toplam ödeme 11,5 milyar lira olacak.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ödeneceğini söylediği 2023 yılı gübre ve mazot desteği henüz açıklanmadı. Hangi ürüne ne kadar destek verileceği henüz belli değil.

İlk kez 2022'de uygulanan gübre ve mazot desteğindeki aynı ödeme çiftçiler tarafından tepkiyle karşılanmıştı.

Bakan Yumaklı: Tahıl sevkiyatının tekrar başlaması için girişimlerde bulunduk

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, dünyada gıda krizine karşı Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde, Birleşmiş Milletler (BM) ile işbirliği içinde Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması'nı uygulamak için önemli bir diplomasi yürüttüğünü belirterek, tahıl sevkiyatının sorunsuz olarak tekrar başlaması için girişimlerde bulunduklarını kaydetti.

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, Özbekistan'ın Semerkant şehrinde BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile Özbek hükümetince düzenlenen Gıda Güvenliği Uluslararası Konferansı'nda konuştu.

Ülkelerin ve toplumların kalkınmasında kritik rol oynayan tarım sektörünün öneminin küreselleşen ekonomik sistem, artan rekabet ortamı ve hızla değişen pazar şartlarının da etkisiyle giderek arttığını belirten Yumaklı, "Günümüzde küresel siyasi ve ekonomik krizler, iklim değişikliği ve demografik değişiklikler nedeniyle gıdaya erişim sorunu maalesef en çok yoksulları ve çiftçileri etkilemektedir." ifadesini kullandı.

"Türkiye üzerine düşeni yapmaya devam ediyor"

Her insanın yeterli, besleyici ve güvenli gıdaya ekonomik ve fiziksel olarak erişim hakkına sahip olması gerektiğinin altını çizen Yumaklı, Gıda Güvenliği ve Beslenme

Durum Raporu'na göre, 2030'da 600 milyondan fazla insanın yetersiz beslenme sorunuyla karşı karşıya kalmaya devam edeceğinin öngörüldüğünü aktardı.

Yumaklı, "Bu krizlere karşı direnebilmek ve dayanıklı gıda sistemlerini oluşturmak önceliğimizdir. Bu hedefe yakın işbirliğiyle ulaşabileceğimize inanıyoruz. Bu nedenle Türkiye olarak üzerimize düşeni yapmaya devam edeceğiz." dedi.

"Karadeniz Tahıl Anlaşması'nda diplomatik girişim yapılıyor"

Türkiye olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliğinde BM ile işbirliği içinde Tahıl Koridoru Anlaşması'nı imzalamak ve uygulamak için önemli bir diplomasi yürüttüklerine işaret eden Yumaklı, "Bu çaba sonucunda Ukrayna limanlarından milyonlarca ton tahıl ve gıda ürünü dünya pazarlarına ulaştırıldı. Tahıl sevkiyatının sorunsuz olarak tekrar teşekkülü için girişimlerde bulunuyoruz." değerlendirmesini yaptı.

"Su verimliliğinin artmasına odaklandık"

Bakan Yumaklı, tarımsal tedarik zincirinin gıda arz güvenliği için kritik bir unsur olduğunu, kendilerinin de çevreye duyarlı, yeşil tedarik zincirini önemsediklerini dile getirerek, iklim değişikliğiyle mücadele için 2023-2027 Tarımsal Kuraklık Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı'nı oluşturduklarını ve su kaynaklarının verimli kullanımını teşvik ettiklerini anlattı.

İklim değişikliğinden en çok etkilenen bölgelerden olan Akdeniz havzasındaki Türkiye'nin, kuraklığın yanı sıra su stresiyle de karşı karşıya kaldığını vurgulayan Yumaklı, bu bilinçle başta tarım olmak üzere tüm sektörlerde su verimliliğinin artırılmasına odaklandıklarını ifade etti.

Yumaklı, bir yandan "Taşkın Riski ve Kuraklık Yönetim Planları" ile riskli alanlar için gerekli tedbirleri alırken, diğer yandan kamuoyunun su tüketimi konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla "Su Verimliliği Kampanyası"nı yürüttüklerini söyledi.

"FAO ile işbirliği içinde önemli adımlar attık"

Tarımda dijital uygulamaların, kaynaklara erişim anlamında da kapsayıcı bir yaklaşım sunduğunu belirten Yumaklı, dijitalleşmenin tarımsal gıda zincirinin daha etkin çalışmasını sağlayabileceğine işaret etti.

İbrahim Yumaklı, şöyle konuştu:

"Bu nedenle Çiftçi Kayıt Sistemimizi, e-Devlet portalımıza entegre ederek çiftçilerimizin her türlü resmi işlemi çok daha kısa bir sürede gerçekleştirmelerini hedefledik. Ayrıca çiftçilerimizin ihtiyaç duydukları bilgilere daha kısa sürede ulaşmaları ve üretim planlamalarını zamanlıca yapabilmelerini desteklemek için geliştirdiğimiz 'Tarım Cebimde' adlı mobil uygulamamızı etkin şekilde kullanıyoruz.

Gıda sistemlerinin verimli şekilde çalışmasının önündeki engellerden biri olan gıda kayıp ve israfı konusunda FAO ile işbirliği içinde önemli adımlar attık. Bölgesel projemiz kapsamında hayata geçirdiğimiz 'Gıdanı Korumak' kampanyamız ile hem ulusal hem de uluslararası düzeyde bir rol modeli oluşturduk. Özellikle denize kıyısı olmayan ülkeler için bu konunun önemli olduğunu bilincindeyiz."

Yumaklı, dünyada siyasi istikrarı, sosyal refahı ve ekonomik büyümeyi sağlamak için işbirliği içinde sürdürülebilir gıda güvenliğinin sağlanması gerektiğini sözlerine ekledi.

"Özbekistanlı mevkidaşlarımızla ikili görüşmeler yaptık"

Türk Devletleri Teşkilatına (TDT) üye ülkelere tecrübelerini aktarmaya hazır olduklarını belirten Yumaklı, bazı çevresel ve iklimsel faktörlere ilişkin neler yapılabileceği konusunda da yine hep birlikte olacaklarını vurguladı.

Yumaklı, şunları dile getirdi:

"Bu konuda Özbekistanlı mevkidaşlarımızla ikili görüşmeler yaptık. Konu başlıklarını gerek Türkiye'de gerekse burada Türk devletleri olarak tekrar bir araya gelerek konuşacağız. Burada amaç, bu sinerjiden iyi bir ivme yakalamak. Türk Devletleri Teşkilatına üye olan ülkelerle hem tarım hem orman hem su konu başlıklarında birbirimize destek olmak, ilişkilerimizin daha üst düzey sonuçlara ulaşması için işbirliğine gitmek arzumuzdur."

Yumaklı, tarım sigortası konusunda Azerbaycan ile olduğu gibi Özbekistan ile de bir model üzerinde durduklarına dikkati çekerek, Özbekistan'da da yine bu modelin kurulmasıyla ilgili bir süredir çalıştıklarını ifade etti.

Daha sonra üye ülkelerin ortak tarım sigortaları havuzu oluşturacağını kaydeden Yumaklı, bu birlikteliğin bütün ülkelere katkısının olacağını dile getirdi.

Yumaklı, ayrıca Türkiye'nin Özbekistan ile özel bir ilişkisinin bulunduğunu belirterek, bu zamana kadar çok hızlı ivme yakalamış olan ilişkilerin tarım, ormancılık ve su konseptinde gelişmeye devam edeceğini sözlerine ekledi.

Kredi ve mevduat faizleri uçtu: 6,4 puanlık tarihi artışla yüzde 52,97'ye çıktı

Merkez'in 'faiz artırımı' kararlarının ardında kredi ve mevduat faizlerinde tarihi artışlar görüldü. Ortalama ihtiyaç kredisi faizi, bir önceki haftaya göre 6,4 puanlık tarihi artışla yüzde 52,97'ye, ticari kredi faizleri de 5,6 puanlık artışla yüzde 37,94'e çıktı. Taşıt kredisinde 1 puanlık düşüşle yüzde 36,66'ya, konut kredisinde 1,2 puanlık düşüşle yüzde 35,69'a indi. Bununla birlikte mevduat faizlerinde de sert artış görüldü.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın (TCMB) faiz artışı kararının ardından kredi ve mevduat faizlerinde tarihi artışlar görüldü.

TCMB'nin son açıklanan verilerine göre; 26 Ağustos-1 Eylül haftasında ortalama ihtiyaç kredisi faizi, bir önceki haftaya göre 6,4 puanlık tarihi artışla yüzde 52,97'ye yükseldi. Bu zaman diliminde ortalama ticari kredi faizleri de 5,6 puanlık artışla yüzde 37,94'e çıktı.

Merkez Bankası, önceki hafta politika faizini yüzde 25'e çıkarırken ticari kredi faizlerinde de politika faizine bağlı ilk tavan kaldırılmış, bu şekilde bankaların ticari kredi faizlerini yükseltmelerinin önü açılmıştı.

KONUT VE TAŞIT KREDİSİ FAİZLERİ DÜŞTÜ

Sözcü'deki habere göre; geçtiğimiz hafta ortalama taşıt ve konut kredisi faizlerinde ise düşüşler görüldü. Ortalama faiz oranı taşıt kredisinde 1 puanlık düşüşle yüzde 36,66'ya, konut kredisinde 1,2 puanlık düşüşle yüzde 35,69'a indi.

MEVDUAT FAİZLERİNDE DE ARTIŞ

Merkez'in faiz artışlarının haricinde 20 Ağustos'ta imza attığı kur korumalı mevduat (KKM) düzenlemesi sonrasında mevduat faizlerinde de sert artış görüldü.

Bankaları, müşterilerini kur korumalı mevduattan (KKM) standart vadeli TL mevduata geçişe ikna etmeye zorlayan düzenleme sonrasında TL mevduat faizleri sıçradı.

4 Ağustos haftasında yüzde 27,77'ye kadar gerileyen 3 aya kadar vadeli ortalama TL mevduat faizi, geçen hafta yüzde 37,59'a kadar yükseldi. Ortalama mevduat faizinde sadece bir haftadaki artış 6,8 puan oldu.

Ücret düzenlemeleri hedef enflasyona göre

Orta Vadeli Program'a yönelik değerlendirmelerinde memur ve emekli maaşları da ele alındı. Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, bundan sonra ücret düzenlemelerinin hedef enflasyona göre yapılacağını söyledi.

Ekonomi yönetimi, Orta Vadeli Program'a (OVP) ilişkin yerli ve yabancı ajansların temsilcileriyle bir araya geldi.

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, OVP'ye ilişkin değerlendirmeleri esnasında memur zam artışlarına da değindi. Bakan Şimşek, bundan sonra ücret düzenlemelerinin hedef enflasyona göre yapılacağını belirterek, "Ama çalışanlar, hiçbir şekilde enflasyona ezdirilmeyecek. Dar gelirli kesimlerin alım gücünün kalıcı bir şekilde artırılmasının bir tek yolu var. O da enflasyonu düşük tek hanelere indirmekle olur" ifadelerine yer verdi.

Yılmaz: Emeklilerle ilgili çalışmamız tamamlanıyor

Toplantıda soruları yanıtlayan **Cumhurbaşkanı Cevdet Yılmaz** da, asgari ücretin tek başına hükümetin belirlediği bir rakam olmadığını, memurlar için geçen yıl, reel olarak, ciddi artış yaptıklarını söyledi.

Yılmaz, enflasyon farkının memur maaşlarına yılbaşında yansıtılacağını belirterek, "Dolayısıyla hem alacakları artış hem enflasyon farkının yansımalarıyla memur maaşlarında ciddi bir artış öngörüyoruz. Bu, memur emeklilerine de yansımış olacak. Diğer emeklilerimizle ilgili dengeleyici bir çalışmayı tabii ki dikkate alabiliriz. Bu konuda yıl sonuna kadar çalışmalarımızı sonuçlandırmayı öngörüyoruz" diye konuştu.

KKM'de iki haftalık düşüş 60 milyar liraya ulaştı

Kur korumalı mevduat hesabında TL'ye dönüşüm hedeflerinin açıklanmasından sonraki iki haftada düşüş 59.6 milyar lira oldu. 1 Eylül itibariyle yurtiçi yerleşiklerin döviz mevduatı ise parite etkisinden arındırılmış olarak 760 milyon dolar geriledi.

Merkez Bankası'nın bankacılık sektörüne kur korumalı mevduattan TL mevduata dönüşüm hedefi kararını açıkladığı günden 1 Eylül ile biten iki haftada KKM hesaplarında düşüş 60 milyar liraya ulaştı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) haftalık verilerine göre kararın ilk açıklandığı hafta 39.3 milyar lira, uygulamaya girdiği geçen hafta ise 20.32 milyar liralık gerileme yaşandı. Piyasa uzmanları ilk haftada yaşanan 20.32 milyar liralık gerilemenin ise istenilen hızda olmadığına dikkat çekti. Geçen hafta parite etkisinden arındırılmış olarak 760 milyon dolar azalsa da iki haftada Merkez Bankası verilerine göre ise yurtiçi yerleşiklerin döviz mevduatları 4 milyar dolar artış gösterdi.

BDDK verilerine göre bu iki haftadır süren KKM hesaplarındaki gerileme en son 6 Ocak haftasında yaşanmıştı. Merkez Bankası 20 Ağustos'ta bankacılık sektörüne KKM hesaplarından TL mevduata dönüş hedefi belirlemiş limitlerin altında kalan bankalara ise menkul kıymet alım zorunluluğu getirmişti. Bu hamlenin ardından daha 28 Ağustos'ta devreye girmeden önceki hafta KKM hesaplarında gerileme yaşanmaya başlamıştı.

Tüzel kişilerin döviz mevduatı 1 milyar dolar geriledi

BDDK verilerine göre kur korumalı mevduat hesaplarının büyüklüğü 3 trilyon 348 milyar 326 milyon lira seviyesine indi. KKM'nin dolar cinsi büyüklüğü ise 125 milyar 957 milyon dolar seviyesine geriledi. Merkez Bankası haftalık para ve banka istatistiklerine göre 1 Eylül ile biten haftada yurtiçi yerleşiklerin döviz mevduatı parite etkisinden arındırılmış olarak 760 milyon dolar azaldı. 25 Ağustos ile biten haftada ise parite etkisinden arındırılmış olarak 4 milyar 782 milyon dolar artmıştı. Böylece iki haftalık değişim 4 milyar dolar seviyesinde oldu. Yurtiçi yerleşik gerçek kişilerin parite etkisinden arındırılmış olarak döviz mevduatı 307 milyon dolar artarken, tüzel kişilerin döviz mevduatı parite etkisinden arındırılmış olarak 1 milyar 67 milyon dolar geriledi.

Merkez Bankası tarafından haftalık verilere göre 1 Eylül ile biten haftada arındırılmamış olarak yurt içinde yerleşik gerçek kişilerin döviz mevduatı 780 milyon dolar artarak 106 milyar 886 milyon dolara yükselirken, tüzel kişilerin döviz mevduatı 936 milyon dolar azalarak 71 milyar 518 milyon dolara geriledi. Yurt içi yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin toplam döviz mevduatı 1 Eylül ile biten haftada arındırılmamış olarak 156 milyon dolar azalarak 178 milyar 405 milyon dolar olarak gerçekleşti. Yurt içi yerleşiklerin TL mevduatı aynı dönemde 4.8 milyar TL artarak 7 trilyon 156,7 milyar TL olarak gerçekleşti. Böylece 1 Eylül ile biten haftada yurt içinde yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin toplam mevduatı içindeki döviz mevduat payı 0.4 puan azalarak yüzde 39,9 oldu.

Toplam rezervler 12 haftadır yükseliyor

Merkez Bankası'nın toplam rezervleri 1 Eylül haftasında bir önceki haftaya göre 3 milyar 325 milyon dolar artarak 120 milyar 624 milyon dolara ulaşırken, yükseliş eğilimi üst üste 12'inci haftaya taşındı.

Merkez Bankası haftalık para ve banka istatistiklerine göre, 1 Eylül itibarıyla Merkez Bankası brüt döviz rezervleri, 2 milyar 811 milyon dolar artışla 78 milyar 766 milyon dolara yükseldi. Brüt döviz rezervler, 25 Ağustos'ta 75 milyar 955 milyon dolar seviyesinde bulunuyordu. Söz konusu dönemde altın rezervleri 514 milyon dolar artarak 41 milyar 344 milyon dolardan 41 milyar 858 milyon dolara yükseldi. Böylece Merkez Bankası'nın toplam rezervleri, 1 Eylül haftasında bir önceki haftaya kıyasla 3 milyar 325 milyon dolar artışla 117 milyar 299 milyon dolardan 120 milyar 624 milyon dolara yükseldi. Rezervlerdeki yukarı yönlü eğilim üst üste 12'inci haftaya taşınırken, mayıs sonu itibarıyla 98,5 milyar dolar seviyesinde bulunan rezervler, 1 Eylül itibarıyla 120,6 milyar dolar seviyesine çıktı. Böylece mayıs sonundan söz konusu tarihe kadar geçen sürede artış, yaklaşık 22,1 milyar dolara ulaştı. Söz konusu dönemde net rezerv 20,6 milyar dolar artış gösterdi ve 16,2 milyar dolar olarak gerçekleşti. Merkez Bankası net uluslararası rezervleri de geçen hafta 1 Eylül haftası itibarıyla 16.15 milyar dolara yükseldi. 25 Temmuz haftasında net rezervler 14.34 milyar dolar seviyesinde bulunuyordu. Haftalık net rezervlerde artış 1.81 milyar dolar seviyesinde oldu. Merkez Bankası'nın swap hariç net rezervi de geçen hafta -58.5 milyar dolar olurken bir önceki hafta -58 milyar dolar seviyesinde bulunuyordu.

Yabancıdan DİBS'e 32 ayın en güçlü girişi

Merkez Bankası haftalık menkul kıymet verilerine göre yabancı yatırımcılar geçen hafta hisse senedi ve tahvil piyasasında alıcı idi. Hisse senedi piyasasında net 253.9 milyon dolarlık, devlet iç borçlanma senetlerinde ise net 375 milyon dolarlık alım yapan yabancı yatırımcılar son haftalardaki net satıcı seyirlerine de nokta koydu. Bu DİBS'e bu denli güçlü yabancı girişi 29 Ocak 2021 haftasındaki 414 milyon dolarlık girişten bu yana görülmemiştir. Verilere göre şirket borçlanma senetlerine gelen 7 milyon dolarlık net satışla geçen hafta, yabancıların işlemleri 622 milyon dolarlık net alışı işaret etti. Yılbaşından beri ise hisse senedinde 69 milyon dolarlık DİBS'te ise 423 milyon dolarlık net giriş yaşandı.

BANKACILIK SEKTÖRÜ KREDİ HACMİ 10.42 TRİLYON LİRA

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlanan haftalık bültenine göre, sektörün kredi hacmi 1 Eylül itibarıyla 75 milyar lira arttı. Söz konusu dönemde toplam kredi hacmi 10 trilyon 349 milyar 698 milyon liradan 10 trilyon 424 milyar 761 milyon liraya yükseldi. Bankacılık sektöründeki toplam mevduat da (bankalararası dahil) geçen hafta 42 milyar 535 milyon lira arttı. Söz konusu haftada yüzde 0,3 artan bankacılık sektörü toplam mevduatı, 12 trilyon 934 milyar 627 milyon lira oldu. Verilere göre, tüketici kredileri tutarı, 1 Eylül itibarıyla 4 milyar 351 milyon lira artışla 1 trilyon 438 milyar 525 milyon liraya yükseldi. Söz konusu kredilerin 447 milyar 669 milyon lirası konut, 87 milyar 447 milyon lirası taşıt ve 903 milyar 409 milyon lirası ihtiyaç kredilerinden oluştu. Söz konusu dönemde taksitli ticari kredilerin tutarı 2 milyar 507 milyon lira artarak 1 trilyon 208 milyar 805 milyon liraya yükseldi. Bankaların bireysel kredi kartı alacakları da yüzde 3,6 artışla 992 milyar 296 milyon liraya çıktı. Bireysel kredi kartı alacaklarının 419 milyar 545 milyon lirası taksitli, 502 milyar 752 milyon lirası taksitsiz oldu. BDDK haftalık verilerine göre, bankacılık sektöründe takipteki alacaklar, 1 Eylül itibarıyla bir önceki haftaya göre 875 milyon lira artarak 172 milyar 891 milyon liraya yükseldi. Söz konusu takipteki alacakların 148 milyar 255 milyon lirasına özel karşılık ayrıldı.

Dünya Bankası'ndan Türkiye'ye 3 yılda 18 milyar dolarlık ek kaynak

Dünya Bankası Türkiye Ülke Direktörü Humberto Lopez Türkiye ekonomisini istikrara kavuşturacak politikalara eşlik etmeye kararlı olduklarını belirterek önümüzdeki üç yıl için Dünya Bankası Yönetim Kurulu'na 18 milyar dolarlık yeni operasyonlar sunmayı öngördüklerini söyledi.

Dünya Bankası Türkiye Ülke Direktörü Humberto Lopez, devam etmekte olan 17 milyar dolarlık programımıza ek olarak, önümüzdeki üç yıl içinde Dünya Bankası Grubu Yönetim Kurulu'na 18 milyar dolarlık yeni operasyonlar sunmayı planladıklarını söyledi.

Anadolu Ajansının (AA) sorularını yanıtlayan Lopez, mali destek paketine ilişkin şöyle konuştu: Gerçekten de ekonomiyi istikrara kavuşturacak politikaların uygulanmasında Türkiye'ye eşlik etmeye kararlıyız. Devam etmekte olan 17 milyar dolarlık programımıza ek olarak, önümüzdeki üç yıl içinde Dünya Bankası Grubu Yönetim Kurulu'na 18 milyar dolarlık yeni operasyonlar hazırlamayı ve sunmayı öngörüyoruz. Bu miktar hükümete doğrudan kredi verilmesini ve özel sektöre destek verilmesini kapsamaktadır.

Türk özel sektörüne yönelik destek, doğrudan yatırım, garantiler ve yaklaşık 5 milyar dolarlık ticari finansmanın harekete geçirilmesi yoluyla bunun üçte ikisi kadar olabilir. Dolayısıyla, Banka Grubu İcra Direktörlerinin farklı operasyonları onaylamasına bağlı olarak, tüm finansman araçları dikkate alındığında bu, yaklaşık 35 milyar dolarlık geçici bir toplam mali paket anlamına gelmektedir. Bu paket, yönetimin

makroekonomik istikrarı yeniden tesis etmek için gösterdiği güçlü kararlılığa ve daha da önemlisi attığı adımlara karşılık vermektedir. Ve bu paket, Dünya Bankası Grubu'nun özel sektör kolu aracılığıyla kaynakları harekete geçirme kabiliyetinden yararlanmaktadır. Dünya Bankası programı açısından, halihazırda aktif olduğumuz öncelikli alanlara ve özellikle de bu yaz yaşanan rekor sıcaklıkların da gösterdiği üzere çok güncel bir sorun olan iklim değişikliğine katılımımızı sürdürmeyi öngörüyoruz."

"TCMB'nin kademeli yaklaşımı uygun"

Yeni ekonomi yönetimi ve izlenen politikaları da değerlendiren Humberto Lopez, Merkez Bankası'nın 'kademeli' yaklaşımını uygun bulduklarını kaydetti. Piyasaların da bu görüşe katıldığının anlaşıldığını ifaden eden Lopez, şöyle konuştu: "İkiz açıklar, negatif reel faiz oranları ve yüksek enflasyon gibi makro dengesizlikler, özellikle döviz ve finans sektörlerindeki çarpıklıklar ve enflasyon beklentilerinin kontrol altına alınmasına karşı aşırı değerli bir para birimi için döviz kuru dengesinin yeniden sağlanması gibi çelişkili politika hedeflerinin birleşimi göz önüne alındığında, piyasaların ve daha genel olarak ekonominin yeni politika önlemlerinin uygulanmasına nasıl tepki verdiğini test etmeye olanak tanıyacağı için kademeli bir ardışık yaklaşım doğru yaklaşım olarak görünmektedir. Bu görüş sadece faiz oranlarındaki ayarlamalara değil, aynı zamanda makro istikrarı güçlendirmek ve para politikası müdahalelerinin etkinliğini artırmak için kritik öneme sahip olan bozucu makro ihtiyati tedbirlerin kaldırılmasına yönelik çabalara da atıfta bulunmaktadır. Görünen o ki piyasalar da bu görüşe katılıyor zira Merkez Bankası'nın birkaç hafta önce açıkladığı faiz artışının ardından ülkenin risk primi Eylül 2021'den bu yana en düşük seviyeye geriledi ve 5 yıllık CDS'ler şu anda 370 baz puan civarında."

"Bazı tedbirler daha spesifik hale getirilebilir"

Dün açıklanan Orta Vadeli Program'a ilişkin değerlendirmelerini paylaşan Lopez, "OVP'nin hükümetin makroekonomik istikrar çabalarının temelini oluşturacak politikalara ilişkin geniş bir bakış açısı sunduğunu düşünüyorum. Ancak önümüzdeki haftalarda ve aylarda hükümetin açıklanan bazı tedbirleri daha spesifik hale getirmesi gerekeceğini de düşünüyorum. Dünya Bankası Grubu'nun bakış açısından ekleyebileceğim tek şey, yapısal gündemin uygulanması konusunda hükümetin çabalarını desteklemeye hazır olduğumuzdur" dedi.

Silaha dönüşen tahılda Türkiye'nin kilit rolü

Ali Ekber YILDIRIM

07 Eylül 2023 Perşembe

Dünyanın en önemli sorunlarından birisi açlık ve yoksulluk. Gıda güvenliği ve beslenme sorunu her geçen gün ağırlaşıyor. Bu da dünyada tarım ve gıdanın önemini daha da artırıyor. Özellikle tahılın önemi her geçen gün daha da anlaşılmaya başlandı.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü(FAO) verilerine göre, Covid-19 öncesi yani 2019'da 613 milyon kişi açlık yaşarken pandemi sonrasında açlık çekenlerin sayısı 735 milyona ulaştı.

Birleşmiş Milletler'in geçtiğimiz Temmuz ayında yayınlanan "Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenmenin Son Durumu" raporuna göre Covid 19 salgınının başladığı 2019'dan bu yana dünyada 122 milyon daha fazla insan açlıkla karşı karşıya kaldı.

Rapora göre, 2,4 milyar kişi küresel nüfusun yaklaşık yüzde 29,6'sı, orta veya şiddetli gıda güvensizliği yaşamaması nedeniyle gıdaya sürekli erişemiyor. Bunların arasında yaklaşık 900 milyon kişi ciddi gıda güvensizliği ile karşı karşıya.

Bu tablo dünyada gıdanın özellikle de tahılın önemini ortaya koyuyor. Bu nedenle tahıl ve genel anlamda gıda giderek bir silaha dönüşüyor. Ülkeler arasındaki gerginliklerde akla gelen ilk yaptırım gıda ambargosu oluyor. Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşta da tahıl konusu ön plana çıktı.

Özellikle Pandemi ve Rusya-Ukrayna Savaşı ile birlikte tahıl bir silah gibi kullanılmaya başlandı. Birleşmiş Milletler ve Türkiye'nin çabaları ile açılan tahıl koridoru üzerindeki tartışmalarda aslında tahılın nasıl bir silaha dönüştüğü de bir kez daha görülmüş oldu.

Dünya tahıl ticaretinin en önemli merkezlerinden birisi Rusya, Ukrayna ve Kazakistan'ın bulunduğu Karadeniz bölgesi. Bu bölgedeki kilit konumundaki ülke ise

Türkiye. Karadeniz tahılının dünyaya ulaşmasında İstanbul ve Çanakkale Boğazı kilit rol oynuyor. Rusya Ukrayna savaşı öncesinde bu iki ülkenin ihraç ettiği tahılın yaklaşık yüzde 80'ni Türkiye'nin boğazlarından dünyaya ulaşıyordu.

Rusya ile Ukrayna savaşı başladıktan sonra savaş ve uygulanan ambargo nedeniyle durma noktasına gelen tahıl ticareti Birleşmiş Milletler ve Türkiye'nin çabaları ile 22 Temmuz 2022'de İstanbul'da imzalanan Karadeniz Tahıl Anlaşması ile aşıldı. Bu anlaşma ile açılan Tahıl Koridoru'ndan ihracat başladı. Koridor, 17 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla Rusya'nın anlaşmadan çekilmesi ile kapandı. Tahıl Koridoru'nun yeniden açılması veya alternatif koridor açılması yönünde çalışmalar sürüyor.

Toplam 33 milyon ton ürün taşındı

Tahıl koridorundan 1 Ağustos 2022 tarihinden 17 Temmuz 2023 tarihine kadar toplam 1000 gemi ile 33 milyon ton tahıl ve bitkisel yağ taşındı. Taşınan tahılın yüzde 50'den fazlasını mısır, yüzde 30'unu buğday, yüzde 4'ünü arpa, yüzde 4'ünü soya, yüzde 3'ünü ayçiçeği ve ayçiçeği yağı oluşturdu.

Koridordan ihraç edilen toplam tahılın yüzde 40'ı Avrupa'ya, yüzde 30'u Asya'ya, yüzde 13'ü Türkiye'ye, yüzde 12'si Afrika'ya ve yüzde 5'i Orta Doğu ülkelerine taşındı.

Ülke bazında bakıldığında ise Haziran sonu itibarıyla en fazla ürün alan ülke 5 milyon 964 bin ton ile Çin olurken, ikinci sırada 5 milyon 858 bin ton ile İspanya, üçüncü sırada ise 2 milyon 980 bin ton ile Türkiye oldu. Rusya Federasyonu 17 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla tahıl koridorundan çekildiğini, anlaşmanın sona erdiğini ilan etti. Rusya'nın anlaşmadan çekilme gerekçesi, anlaşmanın sadece Ukrayna'nın istediği şekilde yürüdüğü, Rusya'nın taleplerinin yerine getirilmediği yönünde oldu.

Tahıl Koridoru dünyayı ikiye böldü

Tahıl koridorunun kapanması ile dünya adeta iki kutuplu hale geldi. Amerika'nın başını çektiği batılı ülkeler Ukrayna tahılını dünyadaki açlığa çare olarak göstererek Rusya üzerinde yoğun baskı kuruyor. Alternatif koridor açılması için çaba gösteriyor.

Rusya ise tahıl koridoru ile ihraç edilen buğday, mısır başta olmak üzere tahılların yoksul ve açlık çeken ülkelere değil zengin ülkelere gittiğini bu nedenle tahıl koridorunun devamına karşı çıkıyor. Rusya, Katar ve Türkiye ile işbirliği yaparak alternatif bir koridor oluşturmaya çalışıyor. Bu iki kutup iki ayrı tahıl koridoru üzerine çalışıyor.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in önerisi 1 milyon ton tahılın Katar'ın desteği ile Türkiye'ye ihraç edilmesi ve işlendikten sonra yoksul, açlık çeken Afrika ülkelerine gönderilmesi. Hafta başında 4 Eylül'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Putin'in Soçi'deki görüşmesinde tahıl koridoru bir kez daha gündeme geldi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin bir yandan mevcut tahıl koridorunun yani Ukrayna'nın da dahil olduğu koridorun açılmasından yana tavır sergilerken bir yandan da Rusya'nın önerisine de sıcak baktığını ve 1 milyon ton pahalı işleyerek Afrika'ya açlık çeken ülkelere gönderilebileceğini açıkladı.

Erdoğan, Putin'i ikna edemedi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile görüşmesinin temel nedeni tahıl koridoru anlaşmasını uzatmaktı. Bu görüşmeden iki gün önce iki ülke dış işleri bakanları bu konuyu görüşmüştü. Türkiye, tahıl koridoru anlaşmasının uzatılmasını isterken, Rusya, yeni bir koridor önerisiyle masaya geldi. Katar'ın desteği ile 1 milyon ton Rus buğdayı Türkiye'ye getirilecek ve işlendikten sonra açlık çeken ülkelere gönderilecek.

Cumhurbaşkanı Erdoğan tahıl koridorunun uzatılması konusunda istediğini alamadı. Çünkü, Putin'i ikna edemedi. Erdoğan konuşmasında da aslında buna vurgu yaptı. Rusya'nın yani Putin'in tahıl koridorunun zengin ülkelere yaradığına ilişkin görüşünü tekrarlayan Erdoğan, Ukrayna'nın da tavrını yumuşatması ve uzlaşmacı olması gerektiğini ifade etti.

Sonuç olarak Erdoğan, tahıl anlaşmasının devamı konusunda başarısız oldu ve Rusya'dan eli boş döndü. Şimdilik tahıl koridoru açılmadı.

Tuna Nehri alternatif olur mu?

Tahıl koridorunun kapanmasıyla birlikte Ukrayna alternatif olarak Tuna Nehri ve Romanya üzerinden tahıl ihracatını yapmaya çalışıyor. Tuna'nın derinlik sınırlaması nedeniyle tahıl sevkiyatı ticareti büyük gemiler yerine küçük tonajlı gemilerle yapılabilir. Bu durumda da taşıma maliyetleri, navlun ücretleri artıyor. Ancak ihracat bir şekilde yapılıyor. Ancak Ukrayna politik olarak da tahıl koridorunun açılmasını istiyor ve bunu Rusya üzerinde bir baskı aracı olarak da kullanıyor. Rusya ise, Ukrayna'nın alternatif ihracat seçeneklerini ortadan kaldırmak için Tuna Nehri'nde olduğu gibi saldırılarda bulunuyor. Birleşmiş Milletler de tahıl koridorunun yeniden açılması için yoğun çaba gösteriyor. Çünkü Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'ne göre tahıl koridorunun açılmaması gıda fiyatları üzerinde yoğun bir baskı oluşturacak ve fiyatlar artacak. Fiyatlar arttığında ise sadece açlık çeken ülkeler değil dünyada birçok kesim olumsuz etkilenecek. Yoksullar gıdaya erişemeyecek.

Rusya ve Ukrayna tahılının alternatifi Kanada, Avustralya gibi ülkeler olabilir. Avustralya'da kuraklık nedeniyle üretimde yüzde 34 düşüş var. Kanada ve Avustralya'dan tahılı Kuzey Afrika ülkelerine taşımanın maliyeti de çok yüksek. Bu da yine fiyatları artıracak bir unsur. Bu nedenle Birleşmiş milletler tahıl Koridoru'nun açılmasını istiyor.

Türkiye'nin avantajları

Konumu itibariyle Türkiye, dünya tahıl ticaretinin özellikle de buğday ticaretinin yoğunlaştığı Karadeniz Havzası'nın geçiş noktasında. Ukrayna, Rusya ve Kazakistan buğdayının dünyaya ulaşması büyük ölçüde Türkiye üzerinden sağlanabiliyor. Türkiye'nin İstanbul ve Çanakkale Boğazı dünya tahıl ticaretinde kilit noktada. Bu avantajı değerlendirmesi durumunda, Türkiye hem politik hem de ekonomik olarak gücünü artırmış olur.

Türkiye tahıl ticaretindeki kilit rolünün yanı sıra dünya un ihracatında ise ilk sırada yer alıyor. Un ihracatında kullandığı buğdayın neredeyse tamamını Rusya ve Ukrayna'dan alan Türkiye, un ihracatının büyük bölümünü de Afrika ülkelerine yapıyor. Aynı zamanda makarna ihracatında İtalya'dan sonra ikinci sırada olan Türkiye makarnayı da Afrika ve Ortadoğu ülkelerine ihraç ediyor.

Savaş döneminde bir kez daha görüldü ki kritik nokta olarak kabul edilen Türkiye, boğazlarla ilgili bir sıkıntı yaşadığında aslında Rusya ve Ukrayna tahılının taşınması da her zaman ciddi sorunla karşı karşıya kalacak demektir.

Bütün bu gelişmeler aslında üretmek kadar o ürünün taşınması için lojistiğin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Bu yönüyle de Türkiye bu avantajı konumunu değerlendirebilir ve kendisi için avantaja dönüştürebilir. Rusya - Ukrayna savaşı başlamadan önce Rusya Ukrayna ve Kazakistan'daki buğday ve diğer tahılların yaklaşık yüzde 80'ni Türkiye'deki boğazlar üzerinden geçerek tüketilen ülkelere ulaşıyordu. Savaş sonrasında da Türkiye için yine bu avantajlı durum devam edecektir. Özetle, dünyada her geçen gün bir silaha dönüşen tahılda Türkiye önemli üretici ülke olmasının yanı sıra önemli bir konuma da sahip. Bu konumunu iyi değerlendirdiğinde Türkiye Karadeniz'in tahıl üssü olabilir.

Tarım piyasaları için lisanslı depoculuğun önemi

Eski Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürü İsmail KEMALOĞLU, Tarım Gazetesi için kaleme aldı.

İsmail KEMALOĞLU

ESKİ TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ GENEL MÜDÜRÜ İK TARIMÜSSÜ ULUSLARARASI DANIŞMANLIK KURUCUSU

Tarım ürünleri piyasası için lisanslı depoculuk çok önemli bir adımdır. Bizim tanımlamamız ile lisanslı depolar, 'Tarımın Barajları'dır. Zira tarım ürünlerinin iktisadi dinamiklerine baktığımızda; - üretim süreci uzun, - risk ve belirsizlik barındıran, - nakit dönüşü yılı aşan, - arz ve talep dengesizliğine bağlı olarak arzın ötelenmek zorunda olduğu, - pazar garantisi olmayan bir iktisadi faaliyettir. Neyi ne kadar üreteceğinizi çoğu zaman belirleyemezsiniz. Tarımsal faaliyet genel anlamda açık fabrikada yapılan üretim olarak bazen çok bol, bazen çok az ürün elde etmenize sebep olur. Bu açıdan ürünlerin depolanması, sağlıklı şartlarda muhafazası hem ileriki ayların ihtiyacını garanti etmek, hem de piyasa fiyat istikrarı için son derece önemlidir. Lisanslı depoculuk; depolamaya uygun nitelikteki hububat, baklagiller, yağlı tohumlar, pamuk, fındık, zeytin, zeytinyağı ve kuru kayısı gibi standardize edilebilen temel ve işlenmiş tarım ürünlerinin standartları belirlenerek emniyetli ve sağlıklı koşullarda lisanslı depo işletmelerine ait depolarda depolanmasını ve bu ürünlerin ticaretinin yine bu işletmeler tarafından düzenlenen ürün senetleri vasıtasıyla yapılmasını amaçlayan bir depoculuk faaliyetidir.

Yasal düzenlemeler

Ülkemizde depoculuğun tartışması çok eski yıllara dayanır. Ancak 2005 yılına kadar mevzuat olarak bir yapıya büründürülemedi. 5300 sayılı 'Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu' 17 Şubat 2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun ile depolamaya uygun nitelikteki ürünler için lisanslı depoculuğun gerekli hukuki altyapısı kurulmuş oldu. Tabii her bir ürün grupları için de ikincil mevzuat dediğimiz ve uygulamaya dair usul ve esasları detaylı belirleyen

yönetmelik, tebliğ gibi düzenlemelerin sorumlu bakanlık olan Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanması gerekiyordu. Uygulamaya yönelik olarak bugüne kadar 4 adet yönetmelik, 9 adet tebliğ çıkarılmıştır. Yönetmelikler şunlar:

* Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği

* Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği,

* Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği,

* Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik Tebliğler şunlar; -Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği – Pamuk Lisanslı Depo Tebliği -Fındık Lisanslı Depo Tebliği -Zeytin Lisanslı Depo Tebliği -Zeytinyağı Lisanslı Depo Tebliği -Kuru Kayısı Lisanslı Depo Tebliği - Antepfıstığı Lisanslı Depo Tebliği -Kuru Üzüm Lisanslı Depo Tebliği -Süt Ürünleri Lisanslı Depo Tebliği'dir.

Ürün ihtisas borsaları ve depoculuk Öte yandan, depolamaya uygun nitelikteki ürünlerin gerek fiziki ve gerekse bu ürünleri temsil eden ürün senetleri vasıtasıyla “anonim şirket şeklinde faaliyet gösteren ürün ihtisas borsalarında” veya böyle bir borsa faaliyette bulunmuyorsa teknik, kurumsal ve mali alt yapısı yeterli olan ve Ticaret Bakanlığı’ndan izin alan ticaret borsalarında ticaretinin yürütülmesini düzenleyen 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 53 üncü maddesi 1 Haziran 2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanuna istinaden, uygulamaya yönelik olarak bu güne kadar 3 Yönetmelik çıkarılmıştır. Bunlar: -Ürün İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, -Ticaret Borsaları ile Ürün İhtisas Borsalarında Alivve ve Vadeli Alım Satım Yönetmeliği -Türkiye Ürün İhtisas Borsasında Aracılık Faaliyetleri İle Aracıların Gözetimi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik

Lisanslı depoculuk sistem ile neler amaçlanıyor

Hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz yığılması nedeniyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesi ve piyasanın dengelenmesi, Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, lisanslı depolara verdikleri ürünleri karşılığında aldıkları ürün senetleri aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlamaları, Tarım ürünleri ticaretinin herkesçe kabul gören standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılması, kaliteli üretimin teşvik edilmesi, güvenli bir piyasanın oluşturulması, Tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması, Üretimde ve fiyatlandırmada Devlet müdahalelerinin asgariye indirilmesi, bu alana yönelik yapılan yüksek harcamalardan önemli tasarruf sağlanması, serbest piyasa ve fiyat oluşumunu bozan müdahalelerden uzaklaşılması, Yatırımcılar için döviz, altına, hisse senedine, faize ve benzerlerine alternatif yeni bir yatırım aracı sağlanması, Ürün ticareti ile uğraşan tacir ve sanayicilerimizce, kalitesi bilimsel kriterlere göre

belirlenmiş ve fiyat istikrarı sağlanmış ürünlerin kolayca temini, Tarım ürünlerinin, fizikî mal ve numune gösterilmesine ve teslimine gerek olmaksızın ürün senetleri veya elektronik ürün senetleri aracılığıyla ticaretinin yapılması, Standardı belirlenmiş ürün ve lisanslı depo sistemiyle tarım ürünlerinde vadeli işlem ve opsiyon piyasalarına geçilmesi amaçlanmıştır.

Depoculuk sisteminde TMO ve TOBB'un rolü Sistemin işleyişinde; lisanslı depo işletmeleri, yetkili sınıflandırıcılar, Ürün İhtisas Borsası (5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 53 üncü maddesi uyarınca kurulan Türkiye Ürün İhtisas Borsası Anonim Şirketi), lisanslı depoculuk tazmin fonu önemli paydaşlardır. Kanun çıkmış olmasına rağmen depoculuk sistemi uzun yıllar beklenen hamleyi yapamamıştır. Depo yapımı için teşviklerin yeterli olmaması, yatırım maliyetleri, uygun arazilerin bulunamaması yanında özellikle hububat, bakliyat gibi ürünlerde düzenleyici kurum olan Toprak Mahsulleri Ofisi(TMO) Genel Müdürlüğü'nün piyasa düzenleme politikaları önemli rol oynamıştır. Zira TMO, fiyat istikrarı ve arzı ötelemek için çiftçiye bedava depolama imkanı sağlamaktaydı. Ayrıca müdahale sistemi fiyatların arz ve talep dengesi çerçevesinde piyasada oluşmasına yeterince imkan vermeyebiliyordu. Bu kapsamda iki önemli hamle lisanslı depoculuğun hızlı gelişimine katkı verdi. Bunlardan biri 2010 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından ortak kurulan ve lisanslı depoculuğa öncü olan ilk lisanslı depoculuk şirketi teşebbüsüydü. Bu sayede sistemin işleyişi, teşviki ve muhtemel sorunların giderilmesi için kamu ve özel sektör işbirliğine dayalı bir dinamizm yakalanarak hızlı mesafe alınmasına katkı verildi. İkinci önemli hamle de Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından hububat ve bakliyat ürünleri için depo yapımına getirilen 15 yıllık kiralama garantisiydi. İlk etapta 10 yıl kira garantisi verilmiş, yatırımın geri dönüşü açısından yeterli görünmeyince garanti süresi 15 yıla çıkarılmıştır. Böylece özel sektör ciddi yatırımlar gerektiren depoculuk yatırımı ile kira garantisi elde etmişti. Esasında bu hamle Toprak Mahsulleri Ofisi'nin kurumsal dönüşümünü sağlayacak çok önemli bir adım, kamuya ciddi tasarruflar getiren ekonomik bir hamleydi. Zira 1938 yılında kurulan kurumun depolama kapasitesi işlevselliğini önemli ölçüde yitirmişti. Depolar şehir içlerinde kalmış, ürün yoğun bölgelerden kopmuş, eskimiş ve ihtiyaca cevap veremez olmuştu. 4,5 milyon ton civarı depolama kapasitesinin 2,5-3 milyon tonu kullanılamaz olmuştu. Uzun süreli kiralama garantisi yöntemi ile devlet hem yeni depo yapımından kurtulmuş hem de özel sektör dinamizmini devreye sokarak çok ciddi kurumsal tasarruf sağlamıştır. Atılan ilave adımların etkisi ile teşvik ve destekler de anlamlı ha[1]le gelmişti. Böylece son yıllarda depoculuk çok hızlı büyüyen bir sektör olmuştur. Bugün gelinen noktada hububat ürünlerini örnek vererek pazara çıkan hububatın %40'lık kısmını depolayacak lisanslı depo kapasitesine ulaştığımızı söyleyebiliriz.

Lisanslı depo kapasitesi 9,5 milyon ton

Ülkemizde halen 9 milyon 544 bin tonluk lisanslı depo kapasitesi aktiftir. Ancak burada sorun depoculuğun ağırlıklı olarak hububat ürünleri için gelişmekte olmasıdır.

Diğer ürünlerde yeterince depoculuk hamlesi görünmemektedir. Mevcut işleyen depoların %98'lik kısmı hububat, baklagiller ve yağlı tohumlar lisanslı depolarıdır. Zeytin ve zeytinyağı, fındık, kuru kayısı için 1 adet, antep fıstığı için 2 adet olmak üzere diğer ürünlerde lisanslı depo sayısı son derece sınırlıdır. Depoların bölgelere göre yoğunluğuna baktığımızda; İç Anadolu Bölgesi 4 milyon 539 bin tonluk kapasite ile birinci, Güney Doğu Anadolu Bölgesi 2 milyon 106 bin ton ile ikinci, Marmara Bölgesi 1 milyon 289 bin ton ile üçüncü, Akdeniz Bölgesi 1 milyon 170 bin ton ile dördüncü, Ege Bölgesi 208 bin 500 ton ile beşinci, Doğu Anadolu Bölgesi 108 bin 900 ton ile altıncı, Karadeniz Bölgesi 84 bin 500 ton ile yedinci sıradadır.

Lisanslı depoculukta temel sorunlar ve atılması gereken adımlar

Lisanslı depoculuk için alınacak çok yol vardır. Bunun için ilave adımlara ihtiyaç olduğu gibi bazı hususların gözden kaçırılmaması gerekir. Bugün depoculuğun işleyişinde temel sorunlara baktığımızda;

- 1- Denetim ve kontrollerdeki yetersizlik (Bu konuda Ticaret Bakanlığı gerekli gayreti göstermekle birlikte denetim ve kontrole dayalı usul ve esaslar ile periyodik inceleme yapılmaktadır)
- 2- Bölgesel kapasitelerin aşılmasına bağlı atıl kapasite oluşturma riski,
- 3- Devletin ucuz buğday tahsisi dahil piyasa işleyişine zarar veren ve borsacılık gelişimine engel politikalar,
- 4- Yatırım için uygun arazi bulunamaması, arazi fiyatlarındaki artış,
- 5- Yatırımın maliyetinin yüksek olması,
- 6- Kredilere erişim, gibi hususları sıralayabiliriz.

Bu yılki hasat döneminde modern depoculuğun ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşıldı. Günlük alım kapasiteleri, muhafaza şartları ve her türlü finansal enstrümana uygun ELÜS(Elektronik Ürün Senedi) belgeleri ile lisanslı depoculuk ülkemiz tarımında çok önemli bir altyapı hamlesidir. Sistem geliştirilerek vadeli işlem piyasaları dahil uluslararası nitelik kazanmalıdır. Tahıl koridoru tartışmaları ve 1 milyon ton buğdayın ülkemizde işlenerek gıda erişim sıkıntısı çeken Afrika ülkelerine gönderilmesi hususundaki görüşmeler tarım-gıda üssü Türkiye katkı verecektir.

Bakmayın son haftadaki azalmaya, KKM'nin çözüleceği yok!

Alaattin AKTAŞ

08 Eylül 2023 Cuma

Kur korumalı mevduata ilişkin 25 Ağustos-1 Eylül haftasını kapsayan son veri dün açıklandı ve gördük ki bu hesaplarda aralık sonu-ocak başı yaşanan düşüşten sonra gerçek anlamda ilk kez gerileme oldu. Gerçek anlamda dememin nedeni şu; bu hesaplar 18-25 Ağustos haftasında da TL bazında gerilemişti. Ancak o gerileme döviz kurundaki gerilemeden kaynaklanmıştı. KKM'nin tahminen yüzde 70 kadarı döviz dönüşümlü hesaplardan oluştuğu için gerçek seyri görmek için döviz cinsinden hareketi izlemek daha doğru.

KKM 25 Ağustos-1 Eylül haftasında 21 milyar lira azaldı. Söz konusu hafta döviz bazında da 1.6 milyar dolarlık gerileme var. Oysa bir önceki hafta 39 milyar liralık gerilemeye karşılık döviz bazında 1.2 milyar dolarlık artış yaşanmıştı. Bu da döviz kurunun, 24 Ağustos'taki faiz artırımını ve Merkez Bankası'nın piyasaya müdahalesi sonucu 25 Ağustos'ta düşmesinden kaynaklanmıştı.

Bu gidişle KKM bitmez!

BDDK verilerine göre KKM 1 Eylül itibarıyla 3 trilyon 348 milyar, döviz cinsinden ise 126 milyar dolar düzeyinde bulunuyor.

Merkez Bankası'nın 28 Ağustos'ta bankalara gönderdiği talimatla KKM'den çıkış özendirilmeye çalışılıyor. Ama bu özendirme, KKM'yi azaltamayan bankaları düşük faizli ve uzun vadeli kamu borçlanma kağıdı almaya zorlama biçiminde. Ortada bir ödüllendirme yok, cezalandırma var.

Merkez Bankası istiyor ki bankalar vadesi dolan KKM hesapları için yüksek faiz versin ve hesap sahibi de KKM'den vazgeçerek TL cinsi vadeli mevduata geçsin. Mevcut koşullarda bu gerçekleşmesi neredeyse olanaksız bir beklenti.

İşte o yüzden diyorum ya bakmayın son haftadaki azalmaya, diye... O önemli bir gösterge değil, hele hele bir eğilim göstergesi hiç değil.

Bu faizle mümkün değil

Bankalar KKM'de vadesi dolan hesaplara TL mevduata dönmeleri durumunda yüzde 40 dolayında faiz teklif ediyor. Üstelik bazı bankalar vadeyi de en az üç ay olarak uygulamak istiyor. Oysa bu geçişle açılacak vadeli TL mevduat hesaplarında vade 32 gün de olabilir.

Bankaya doğrudan TL götürüp hesap açmak isterseniz miktara bağlı olarak yüzde 35-40 arası faiz zaten veriliyor. Yani KKM'yi bozup TL mevduata geçmenin öyle yüksek bir getirisi yok.

Üstelik KKM'de kalıp döviz artmadığında faiz getirisiyle yetinmek durumu söz konusu olsa alınacak faiz zaten en az yüzde 25. KKM'de faiz tabanı politika faizi olduğu için yüzde 25 faiz garanti. Merkez Bankası politika faizini artırırorsa, ki beklenti bu yönde, yüzde 25'lik garanti faiz daha da artacak demektir.

Öncelik TL cinsi KKM'yi azaltmak

Merkez Bankası öncelikle doğrudan TL ile açılan KKM'yi azaltmak istiyor. Bu yüzden de bankalara bu hesaplar için çok daha yüksek bir hedef konuldu. Her ne kadar KKM için taban faiz yüzde 25'e çıkmışsa da ve kur yıllık bazda ancak bu orandan daha fazla arttığı takdirde Merkez Bankası'na yük binecekse de öncelik yine de bu hesapların tasfiyesinde. Kur artışının yüksek olmaması için her tür önlemin alınacağı öngörülüyor ama belli ki ekonomi yönetimi buradan kaynaklanacak yükten bir an önce kurtulmak istiyor.

Ama vatandaş TL cinsi KKM'den niye vazgeçsin ki! Vatandaş KKM'ye devam ederse yüzde 25 faiz garanti, banka üstüne hiç ek yapmasa bile, ki şu dönemde bu hiç yapılmıyor, kur daha fazla artarsa o da güvence.

TL mevduata geçse kur güvencesi yok, alacağı faiz de yüzde 40 dolayında.

DTH dönüşümlüde çözülme çok daha zor

Döviz dönüşümü yoluyla açılan KKM'den TL mevduata geçişi sağlamak ise çok daha zor, hatta olanaksız gibi.

Bu hesap sahipleri zaten döviz tasarrufunu tercih etmiş kişi ya da kurumlar. Elleriindeki döviz de TL'ye çevirip KKM yaparken vade bitiminde döviz alacaklarını biliyorlar, o güvenceyle KKM'yi kabul etmişler.

Şimdi onlara "Gel sen şu döviz sevdasından tümüyle vazgeç, unut döviz, o döviz biz TL'ye çevirelim, yüzde 40 da faiz verelim" diyor ve bunun işe yarayacağını bekliyorsunuz! Bu biraz olmayacak duaya amin demek gibi görünmüyor mu?

Bu enflasyonla bu faiz!

Bankalar KKM'yi azaltamadıkları için yüklü borçlanma kağıdı almamak amacıyla şu sıralarda yüzde 40 olan faizi belki bir miktar artırır. Ama makas hala çok açık!

08.09.2023

Enflasyonla olan makastan söz ediyorum.

Orta vadeli programda öngörülen bu yılın enflasyon tahmini yüzde 65. Bu oran bile aşılacak gibi ya, diyelim yüzde 65'te kalındı.

Bankaların verdiği faiz kaç, yüzde 40.

Bankada KKM hesabınız olsa, dövize sırtınızı dayamışsınız, aldığınız faiz en az yüzde 25 ve daha da artacak, bundan vazgeçip yüzde 40 dolayında bir faize razı olurmusunuz?

Bu soruya “Evet” diyorsanız Merkez Bankası’nın KKM’nin azalması yönündeki düzenlemesi işe yarar...

Seçim sonrası "sıkı para" ile tüketimde sert fren

Naki BAKIR

08 Eylül 2023 Cuma

Tasarruf-yatırım dengesinde bu yıl 41,6 milyar dolar beklenen açığın, üç yılın sonunda 29 milyar dolara indirilmesi hedefleniyor. Hedef tutarsa açık üç yılda net 12,6 milyar dolar kapanacak, cari açık da bu kadar küçülecek.

2026'da tek haneli enflasyon hedefli yeni OVP, son yıllarda GSYH büyümesinin ana kaynağı olan, ancak ekonomide ısınma ve enflasyonda yükselişe yol açan özel tüketim artışına sert fren işareti verdi.

Büyüme, tüketim ve yatırıma ilişkin OVP hedefleri						
	2021	2022	2023 (GT)	2024 (P)	2025(P)	2026(P)
GSYH (Cari fiyatla, Milyar TL)	7.249	15.012	25.483	41.159	52.942	62.997
GSYH (Cari fiyatla, Milyar \$)	807	906	1.067	1.119	1.205	1.318
GSYH Büyümesi (%)	11,4	5,5	4,4	4,0	4,5	5,0
Toplam Tüketim Artışı (%)	12,8	16,3	10,3	3,6	4,3	4,3
Kamu	1,5	5,0	6,0	4,3	3,8	3,6
Özel	14,5	17,8	10,9	3,5	4,3	4,4
Toplam Sabit Sermaye Yat. Artışı (%)	7,4	1,3	5,5	3,6	3,8	4,7
Kamu	2,6	18,9	8,3	0,3	0,6	1,9
Özel	7,9	-0,6	5,1	4,0	4,3	5,0
Toplam Yurt İçi Tasarruf/GSYH (%)	30,0	30,0	29,2	29,6	30,2	30,8
Kamu	0,8	2,0	0,1	-0,9	-0,1	0,3
Özel	29,2	28,0	29,1	30,5	30,3	30,6
Topl. Tasarruf-Yatır. Farkı/GSYH (%)	-1,9	-5,0	-3,9	-3,0	-2,5	-2,2
Kamu	-2,3	-1,9	-4,0	-4,2	-3,2	-2,8
Özel	0,5	-3,1	0,1	1,2	0,7	0,6
Toplam Nihai Yurt İçi Talep Artışı (%)	11,4	12,5	9,2	3,6	4,2	4,4
Net İhracatın Büyümeye Katkısı	4,8	0,7	-2,9	0,4	0,2	0,3

Tasarruf-yatırım dengesi ve cari denge projeksiyonları						
	2021	2022	2023 (GT)	2024 (P)	2025(P)	2026(P)
Toplam Yurt İçi Tasarruf (Cari Fiyatlarla, Milyar TL)	2.175	4.504	7.441	12.183	15.988	19.403
Toplam Tasarruf-Yatırım Farkı (Cari Fiyatlarla, Milyar TL)	-138	-751	-994	-1.235	-1.324	-1.386
Toplam Tasarruf-Yatırım Farkı (Cari Fiyatlarla, Milyar \$) *	-15,3	-45,3	-41,6	-33,6	-30,1	-29,0
Ortalama \$/TL	9,0	16,6	23,9	36,8	43,9	47,8
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-13,6	-48,4	-42,5	-34,7	-31,7	-30,0
Cari Denge/GSYH (%)	-1,7	-5,3	-4,0	-3,1	-2,6	-2,3
Altın Hariç Cari Denge (Milyar \$)	-11,6	-29,0	-15,2	-22,2	-19,1	-17,2
Net Altın İthalatı (Milyar \$)	-2,0	-19,4	-27,3	-12,5	-12,6	-12,8

*Toplam tasarruf-yatırım farkı ile cari açık arasındaki fark, GSYH hesabında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanımı kaynaklı.

Ekonomide yeni yol haritası niteliğinde hazırlanan ve dönem sonunda enflasyonu tek haneli düzeye indirme hedefi taşıyan üç yıllık yeni Orta Vadeli Program (OVP), temel hedef ve projeksiyonlarında, “sıkı para” politikası ile ekonomiyi soğutma ve özel tüketiminin baskılanması sinyalini verdi. Ancak bu yöndeki politikaların uygulanma şansını esas olarak Mart 2024 yerel seçimleri sonrasında bulacağı bekleniyor.

2024-2026 dönemine ait yeni OVP’de; 2021’de yüzde 14,5, 2022’de yüzde 17,8 olan ve bu yıl yüzde 10,9 düzeyinde beklenen özel tüketim artışının 2024’te yüzde 3,5’e düşürülmesi hedefi yer aldı. Özel tüketim artışlarının 2025’te yüzde 4,3 ve 2026’da ise yüzde 4,4’te kalması öngörüldü. Kamunun tüketimi ile birlikte 2022’de yüzde 16,3 olan, bu yıl yüzde 10,3’e gerilemesi beklenen toplam tüketim artışının da 2024’te yüzde 3,6’ya düşmesi, izleyen iki yılda yüzde 4,3 düzeyinde gerçekleşmesi hedeflendi.

Söz konusu oranlar, GSYH hesabında esas olan zincirleme hacim endeksine göre hesaplandığı için reel artışı veriyor. Buna göre bu yılki özel tüketim artışı yüzde 10,9, GSYH büyümesi yüzde 4,4 beklenirken, örneğin 2024’te yüzde 4’lük büyüme hedefine karşılık özel tüketim artışının yüzde 3,6’ya düşürülmesi, tüketimin ciddi anlamda baskılanması anlamına geliyor.

Hedef tek haneli enflasyon

,Bu yıl yüzde 65’e ulaşacağı beklenen tüketici fiyatları (TÜFE) bazında enflasyonun 2024’te sert bir düşüşle yüzde 33’e indirilmesi hedefi de sıkı para ve ekonomiyi soğutma politikasındaki kararlılıkla paralellik arz ediyor. “Sıkı para” politikası izleneceği ifadesi, yeni OVP’nin sunum toplantısında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın yaptığı konuşma metninde de yer aldı. Ancak çeşitli sosyal kesimlerin beklentileri dolayısıyla yerel seçimler öncesi sıkılaştırıcı politikaların somut uygulamalarına düşük olasılık gözüyle bakılıyor. Sıkılaştırmaya yönelik politikaların 2024’ün kalan üç

çeyreğine damgasını vurması bekleniyor. Böylece “tek hane” nihai hedefiyle enflasyona karşı verilecek mücadele seçim sonrasına kalıyor.

Yatırımlara da fren

OVP hedefleri, üç yıllık dönemde kamu ve özel sektör yatırımlarında da kısmen frene basılacağına işaretini veriyor. Bu yıl yüzde 5,5 düzeyinde beklenen toplam sabit sermaye yatırımı artışının 2024'te yüzde 3,6'ya düşmesi, 2025'te yüzde 3,8 ve 2026'da yüzde 4,7 olması bekleniyor. Kamu sabit sermaye yatırımlarında bu yıl 8,3 düzeyinde beklenen yıllık artışın OVP dönemindeki üç yılda sırasıyla yüzde 0,3, yüzde 0,6 ve yüzde 1,9 olması bekleniyor. Bu yıl yüzde 5,1 beklenen özel sektör sabit sermaye yatırımlarında beklenen yıllık artışlar ise sırasıyla yüzde 4, yüzde 4,3 ve yüzde 5.

Cari açığa da yansiyacak

Sıkı para politikası ile tek haneli enflasyon yanında amaçlanan bir diğer sonuç da son iki yılda hızla büyüyerek ekonomik dengeleri sarsar hale gelen cari işlemler açığının küçülmesi. Cumhurbaşkanı Erdoğan konuşmasında, “Sıkı para politikasının da desteğiyle enflasyonu yeniden tek haneye düşürecek, cari işlemler dengesini iyileştireceğiz” ifadesiyle, bu iki temel hedefi dile getirdi. 2022'de 48,4 milyar dolarla GSYH'nin yüzde 5,3'üne ulaşan, bu yılın tümünde 42,5 milyar dolarla yüzde 4'ü düzeyinde gerçekleşmesi beklenen cari işlemler açığının 2024'te 34,7 milyar dolarla GSYH'nin yüzde 3,1'i, 2025'te 31,7 milyar dolarla yüzde 2,6'sı ve 2026'da 30 milyar dolarla GSYH'nin yüzde 2,3'ü düzeyine indirilmesi hedefleniyor.

Tasarruf-yatırım dengesinde iyileşme hedefi

Yatırımların ulusal tasarruflarla karşılanamayan, bu yüzden tasarruf ithali gerektiren ve cari işlemler açığına tekabül eden tasarruf-yatırım farkı 2021 yılında eksi (-) 15,3 milyar, 2022'de eksi 45,3 milyar dolar olmuştu. Tasarruf-yatırım dengesindeki açığın bu yılın tümünde de 41,6 milyar dolar olması bekleniyor. OVP döneminde ise açığın 2024'te 33,6 milyar, 2025'te 30,1 milyar ve 2026'da 29 milyar dolara gerilemesi hedefleniyor. Bu hedef tutarsa söz konusu açık üç yılda 12,6 milyar dolar küçülecek. Başka deyişle ulusal tasarrufların yatırımları karşılayabildiği kısım bu kadar büyüyecek. Bu da aynı dönemde yıllık cari işlemler açığında beklenen kümülatif küçülmeye karşılık geliyor.

Net altın ithalatı yıllık 12,5 milyar dolara düşecek

OVP döneminde cari işlemler dengesinde beklenen iyileşmede, son dönemdeki hızlı artışı kontrol alınmak için kota getirilen altın ithalatı hacmindeki küçülme beklentisinin de payı bulunuyor. Yılın ilk yarısında 15,3 milyar dolar olan net altın ithalatının, yılın tümünde 27,3 milyar dolar düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilirken, OVP döneminde bunun 2024'te 12,5 milyar dolara gerilemesi, 2025'te 12,6 milyar, 2026'da 12,8 milyar dolar olması öngörülüyor. Buna göre de altın hariç cari açığın 2024'te 22,2 milyar, 2025'te 19,1 milyar ve 2026'da 17,2 milyar dolara gerilemesi bekleniyor.

Abdulkadir Selv

Ankette muhalif seçmenin ne düşündüğü ortaya çıktı

CHP kurultayı, istifa çağrılarına ve değişim taleplerine rağmen Kılıçdaroğlu'nun koltuğunu bırakmaması ve Meral Akşener'in son çıkışları nedeniyle seçmenlerin eğilimlerini merak ettim. Tam bu aşamada Yusuf Akın'ın genel müdürü olduğu Areda-Survey'nin araştırması elime ulaştı.

Areda-Survey, halkımızın nabzını tutmak için 25-29 Ağustos tarihleri arasında 2 bin 562 kişi üzerinde bir araştırma yapmış.

CHP GENEL BAŞKANI OLUR MU

"Kılıçdaroğlu'nun istemediği bir aday CHP Genel Başkanlığı'na gelebilir mi?" sorusuna ankete katılanların yüzde 66.3'ü hayır, yüzde 33.7'si ise evet yanıtını vermiş.

CHP'lilerin ise yüzde 54.1'i hayır derken evet diyenlerin oranı yüzde 45.9 çıkmış.

MUHALEFETTE İTTİFAK OLUR MU

Millet İttifakı seçimlerde umduğunu bulamadı. Seçimden sonra ise 6'lı Masa ortakları arasında kıran kırana bir kavga yaşanıyor. Peki muhalefet yerel seçimlere ittifak halinde girebilecek mi?

Areda-Survey'nin bu sorusuna ankete katılanların yüzde 93.1'i hayır derken evet diyenlerin oranı yüzde 16.9 çıkıyor.

Muhalefet ittifak yapamaz diyenlerin oranı CHP'de yüzde 70.3. İYİ Partililerin yüzde 82.8'i ittifak olmaz yanıtını veriyor. İYİ Parti seçmeninin 6'lı Masa ile gönül bağları kopmuş.

İYİ PARTİ ANA MUHALEFET OLUR MU

İYİ Parti'yi doğrudan ilgilendiren bir sonuç var. "İYİ Parti yeni söylemleriyle ana muhalefet konumuna gelebilir mi?" sorusuna ankete katılanların yüzde 17.3'ü evet yanıtını verirken, hayır diyenlerin oranı yüzde 82.7 çıkıyor.

MUHALEFET BAŞARILI MI

Peki seçmenler muhalefeti başarılı buluyor mu? Ankete katılanların sadece yüzde 17.3'ü muhalefeti başarılı buluyor. Muhalefet başarısız diyenler ise yüzde 82.7 gibi ezici bir çoğunlukla başarısız bulduğunu belirtiyor.

SİYASETTE YENİ BİR TABLO OLUŞUYOR

Meral Akşener, seçimlerden sonra üç açıklama yaptı. Onlar bir anlamda yeni dönemin işaret taşıydı.

Akşener, 24 Haziran'da İYİ Parti kongresinde, "Cumhuriyet Halk Partisi'nden 15 milletvekili istedik. Hayatımın en büyük pişmanlığıdır. Bu bize kuyruk siyasetine mal oldu" dedi.

Akşener, 26 Ağustos'ta Afyon'da, "Gelin tüm siyasi partiler her birimiz ayrı ayrı seçimlere girelim" diyerek liderlere çağrı yaptı.

İYİ Parti lideri, gazeteci Fatih Altaylı'ya yaptığı açıklama ile bunu bir adım ileriye taşıdı. "CHP'nin İstanbul ve Ankara'yı kaybetmesini bile göze alıyoruz" dedi.

Akşener adım adım CHP'den uzaklaşıyor. İYİ Parti'nin seçimlere tek başına girme ihtimali güçleniyor. Eğer Akşener sözlerinin arkasında durursa yerel seçimlere giderken yeni bir denge ortaya çıkar.

İYİ PARTİSİZ KAZANAMAZ

Normalde Akşener'in CHP ile ittifaktan uzaklaşması ve son olarak İstanbul ve Ankara'nın bile kaybedilmesini göze aldıklarını açıklamasının CHP'de bomba etkisi yapması bekleniyordu. Çünkü İYİ Parti olmazsa CHP'nin İstanbul ve Ankara'yı kazanması mümkün değil.

Akşener'in bu çıkışı CHP'de rahatsızlığa neden oldu ama öyle bir panik havası yaşanmadı. Neden? Çünkü Akşener'in önce böyle iddialı çıkışlar yapıp sonra tam tersini yaptığını çok iyi biliyorlar. Akşener şimdi böyle der sonra iş ittifaklara gelince Ankara ve İstanbul için masaya oturur diye düşünüyorlar.

AKŞENER'İN RAKİBİ AKŞENER

O nedenle diyorum ki Akşener'in rakibi Akşener. Çok iddialı çıkış yapıp sonunda tam

tersini gerçekleştirdiği için Akşener'e bir güven sorunu oluştu. Sadece seçim sürecinde çizdiği zikzaklar dahi bunu anlatmaya yeter. Hani yarışmalarda yarışmacıya sorarlar ya, "Son kararın mı?" diye. Akşener'e de sormak gerekiyor. Buna rağmen ben önyargılı yaklaşmıyorum. Akşener'e zaman tanınması gerektiğini düşünüyorum.

YENİ TABLO OLUŞUR

Eğer Akşener sözlerinin arkasında durursa siyasette yeni bir tablo ortaya çıkar. Yerel seçimlerle birlikte Türk siyaseti ve İYİ Parti yeni geleceğe doğru yelken açar. Sadece yerel seçimlerin değil, 2028 Cumhurbaşkanlığı seçiminin kaderini etkileyecek bir denge ortaya çıkar. İYİ Parti de CHP gölgesinden çıkıp HDP ve Kandil parantezinden kurtulup kendine yeni bir rota tayin eder.

NOTER TASDİKLİ

Ama Akşener bir kez daha sözlerinden çark ederse inandırıcılığını tamamen kaybeder. Akşener'in ipiyle kuyuya inilmez sözü gerçeğe dönüşür. O nedenle ben siyasi partilere Akşener'in son açıklamasını notere götürüp tasdik ettirmelerini öneriyorum. Yarın çark ederse önüne koyarlar.

KILIÇDAROĞLU'NA DANIŞMAN OLMA KILAVUZU

KILIÇDAROĞLU'na danışman olmanın bir kılavuzu var. Bu kılavuzda yazılanları takip ettiğiniz zaman Kılıçdaroğlu'na danışman oluyor, CHP Genel Merkezi'nde bir odaya yerleşiyorsunuz.

1- Sosyal medya hesabınızdan Kılıçdaroğlu'nu eleştiren paylaşımlar yapmanız gerekiyor. Ama eleştirmeniz danışman olmanıza yetmez. Hakaret edeceksiniz. Kim daha ağır hakaret ederse o danışmanlık yarışında öne geçmiş demektir.

2- CHP'ye karşı olacaksınız ama bu danışman olmanız için yetmez. CHP'nin gelmişine, geçmişine hakaret yağdıracaksınız. Öyle ki tek parti faşizminden girip din düşmanlığından çıkacaksınız.

3- Kılıçdaroğlu'na danışman olmaya iyice yaklaştınız. Ama bir şeyi daha yapmanız gerekiyor. Kılıçdaroğlu'na yakın bir isme ulaşmanız gerekiyor. Ona kendinizi eski AK Partili olarak takdim edeceksiniz. Kürtlerin, muhafazakârların, dindarların kanaat önderi olduğunuza ikna edeceksiniz.

4- Kılıçdaroğlu'nu ikna etmeniz gerekmez. Hatta Kılıçdaroğlu'nun sizi görmesi ya da tanınmasına da gerek yoktur. O sizi tanımadan da danışman olarak atayabilir.

5- Türk bayrağı ile sorununuzun olması lazım. CHP Genel Merkezi'nden röportaj verecekseniz mutlaka Türk bayrağını kaldırtın.

08.09.2023

6- Artık danışman olmanız için son bir adım kalmıştır. Diğer rakiplerinizin önüne geçmek için Atatürk'e hakaret edin. Anıtkabirli paylaşım yapanlara saldırın. Laikliğe karşı savaş açın.

7- Bunu da yaptığınız zaman size CHP antetli bir kâğıtla danışman ya da başdanışman olarak atandığınıza dair bir yazı gelecek. Böylece siz Kılıçdaroğlu'nun danışmanı olarak CHP Genel Merkezi'ne yerleşebilirsiniz.

Esfender KORKMAZ

Hükûmet ancak kendini kandırabilir

Açıklanan orta vadeli programın ekonomik istikrar sağlamada bir etkisi yoktur. Olması için soruna doğru teşhis konulması gerekir. Önce ekonomik sorun olduğunu kabul etmek ve bu gerçeğe göre politika üretmek gerekir. Oysaki hükûmet yaşamakta olduğumuz TL krizini ve döviz sorununu; küresel sorunlara bağlıyor. Mamafih, Sayın Cumhurbaşkanı dünya ortalama enflasyonunun ortalama yüzde 5 olduğunu görmeden, kriz içindeki Arjantin ve dış borçlarda iflas etmiş Venezuela, Lübnan, Zambiya gibi ülkeler enflasyonunu, küresel enflasyonmuş gibi örnek verdi. Yine, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Türkiye'nin büyüme oranını, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ortalaması olan küresel büyüme ile karşılaştırdı. Gerçekte büyüme oranını, bizim gibi gelişmekte olan ülkeler ortalaması ile karşılaştırmak gerekir.

Anlaşılan bu veriler Cumhurbaşkanına yanlış verilmiştir. Ama yanlış bilgi verenlerin yalakalık maliyetini tüm toplum çekiyor.

Ekonomi yönetiminde 3 kişi değişti. Yerli ve yabancı sermaye ve piyasalar, değişen yönetimin önce inandırıcı bir istikrar programı yapacağını bekledi. Yapılmayınca ve bütçenin altyapısı olarak hazırlanan OVP'nın da bir algı operasyonu olarak görülmesinden sonra, güven sorunu tırmandı. Beklentiler olumsuz yönde arttı.

Neden bir istikrar programı gerekiyor?

Aklımızı başımıza toplayalım. Kısır çekişmeleri, siyaha beyaz demek gibi algı yaratmayı ve popülizmi bırakalım. Tez elden bir **“istikrar programı”** hazırlayalım.

İstikrar programı gerekiyor; Çünkü geçmiş krizlerle bugün yaşamakta olduğumuz krizin hiçbir farkı yok. Bugün sorunlar biraz daha ağırdır.

Geçmiş krizler, döviz ihtiyacı ve yanlış kararlarla ortaya çıktı. Bugün ilave olarak bir de eksi reel faiz sorunu var.

Dahası geçmiş krizlerde büyüme oranı daha yüksek, Nisan 1994 krizi öncesi 1993 yılında yüzde 8, 2001 krizi öncesi, 2000 yılında ise yüzde 6,6 idi.

Yine, bugün cari açık daha yüksek, dış borç yükü daha ağır ve TL değeri daha düşüktür. (Aşağıdaki tablo.)

Bugünün tek avantajı bütçe açığının daha düşük olması ve devlet borçlarında faizin eksi olmasıdır.

BAZI MAKRO GÖSTERGELER			
	NİSAN 1994 KRİZİ	ŞUBAT 2001 KRİZİ	AĞUSTOS 2023
BÜYÜME(YÜZDE)	8 (1993)	6,6 (2000)	3,8 (2023-II.ÇEYREK)
TÜFE ORANI	125,5	68,5	58,94
İŞSİZLİK ORANI (YÜZDE)	8,4 (1993)	6 (2000)	9,7 (2023-II.ÇEYREK)
BÜTÇE AÇIĞI/GSYH	-6,7 (1993)	-10,9 (2000)	-1 (2022)
TL DEĞER KAYBI (YÜZDE)	-32,7	5,94	-47,5
RAİTING	NİSAN YATIRIM YAPILABİLİR (ALT ORTA SINIF)	ŞUBAT YATIRIM YAPILAMAZ SPEKÜLATİF	AĞUSTOS YATIRIM YAPILAMAZ SPEKÜLATİF
TOPLAM DIŞ BORÇ STOĞU/GSYH	51	43,4	49
CARİ AÇIK/GSYH	-3,6 (1993)	-3,7 (2000)	-6,1 (2022)

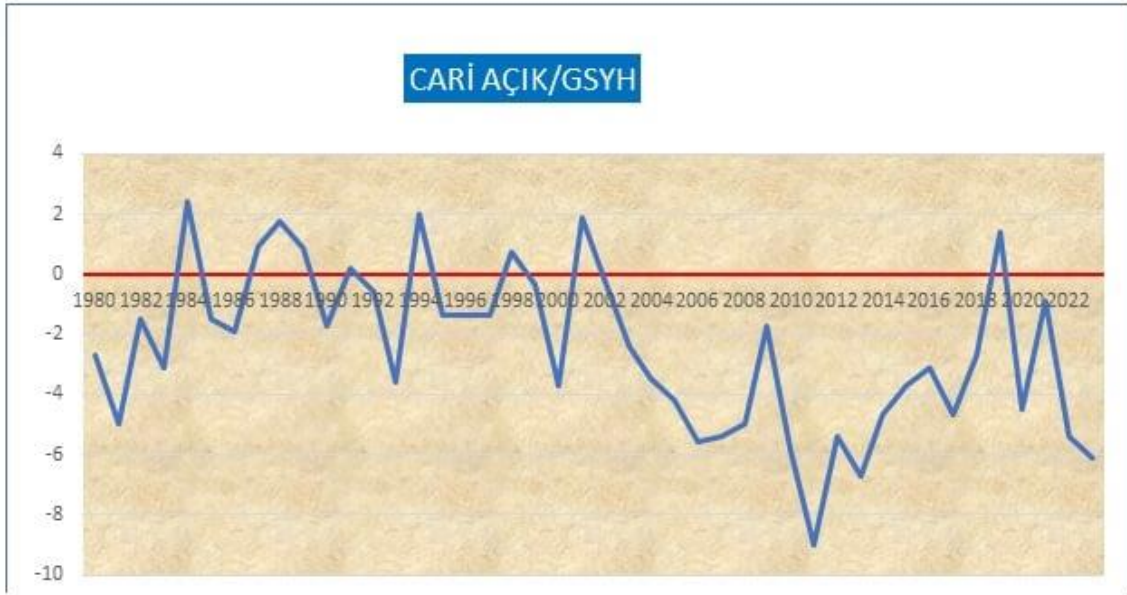
Cari açık plansız-programsız çözülmez.

Döviz dün de, bugün de Türkiye'nin yumuşak karnıdır. Kalıcı istikrar için, önce cari açıktan kurtulmamız gerekir. Bunun için de kısa dönemde millî bir dış ticaret politikası uygulamalıyız. Orta ve uzun dönemde, üretimde kullanılan ithal girdi oranını düşürmeliyiz.

İthal girdi oranını düşürmek için, OVP'da ithal ikamesi politikaları, iç ikame üretimi destekleme veya devletin bu alanda geçici üretim yapması gibi bir model yoktur. Devlet değil de bir özel işletmeymiş gibi günlük işler sıralanmış.

Dahası, 2023 cari açığın GSYH oranı yüzde 4 olarak hesaplanmış, oysaki 2023 ilk 6 ayda cari açık 36,8 milyar dolardır ve bu açığın 1 trilyon 20 milyar dolar olan, son bir yıllık GSYH'ya oranı da yüzde 3,8 olur. Bu sene cari açık 61 milyar dolar olacak ve

GSYH oranı da 6,1'dir. Yüzde 4 dersek yalnızca kendimizi kandırmış oluruz. (Aşağıdaki Grafik.)

Yukarıdaki grafiğe bakarsak, 1980-2003 arası bazı yıllar cari fazlamız var. Ayrıca cari oranı düşüktür.

2003 sonrasında ise; hem cari açığın arttığını hem de bir yıl dışında sürekli cari açık verdiğimiz görülür. 2003-2023 ilk altı ayında, yani 20,5 yılda toplam cari açığımız 711,6 milyar dolardır. Bu kadar kaynak kaybeden bir ekonomi dikış tutmaz ve topyekûn yoksullaşmadan kurtulamaz.

Tekrar hatırlatıyorum... Aklımızı başımıza alıp, bir istikrar programı yapmazsak ve IMF ile stand-by yapmazsak, dış borç iflasından kurtulamayız.

İbrahim Kahveci

Kendimizi kandırmayalım... Sıkıntı büyük...

Bazen sayfalarca açıklanan bilgilerden çok daha önemli bilgi cümle aralarında geçebiliyor. O nedenle açıklanan OVP'den daha ziyade gerçekler ve cümle arası bilgiler ile olaya bakalım.

Henüz yeni bakan olmuştu Mehmet Şimşek... Ve dedi ki "Keşke yerel seçimler yarın olup bitseydi..."

Önce Mehmet Şimşek neden Bakan oldu? Bu konuya değinelim... Kamuoyunda bir efsane vardı: Reis ne eder ne yapar döviz bulur... Cari açılmış, döviz ihtiyacıymış bunlar hiç sorun olmaz...

Bunu neden söylüyorlardı? Çünkü negatif faiz politikası (Nass...) ile Türkiye çılgın bir tüketim patikasına girdi. Millet nere ne varsa satın aldı. Negatif faiz tasarruf etmeyi cezalandırıyor, yerine tüketim yapmayı özendiriyordu.

Düşünsenize, 10 bin liranızı bankaya yatıracaksınız ama bir yıl sonra 10 bin liranıza bankanın verdiği faize rağmen satın alacağınız ürünlere patronlar yüzde 100 zam yapmış olacak... Kısaca 10 bin liraya satın alacağınız ürünler artık 20 bin liraya satın alınabiliyor ama sizin paranız 10 bin liradan faiz geliri ile sadece 12 bin liraya çıkmış... Yani 8 bin liranız bir şekilde sizden negatif faiz ile çalınmış oluyordu... (İslami açıdan negatif faiz ile çalınan paranız hakkında hiç hocaları duydunuz mu?)

Velhasıl ülke tüketim çılgınlığı ile feci bir dış açık verdi. Adeta emperyalist ülkelerin mallarını çılgınca tüketen bir Türkiye yarattılar... İki yılda reel olarak tüketim %40,7 artarken üretimimiz sadece ve sadece %3,1 artışta kaldı... Çünkü üretemedik ve de çünkü çılgınca tükettik.

Böylece dış ticaret açığımız 40-50 milyar dolar aralığından şakkadanak 120 milyar dolara fırladı. Ve de cari açığımızı da 60 milyar dolara getirmeyi başarmış olduk!!

Yani ülkemizin deli gibi dövize ihtiyacı oluştu. Çünkü kendimizin üretemediği geliri borçlanarak yabancının malını tüketen ülkeye dönüşmüştük.

Şimdi ne olacaktı?

Seçim sonrası iktidar değişmezse iki senaryo yazmıştım: 1- Büyük Yıkım ve 2- Büyük Sıkıntı...

Büyük Yıkım senaryosuna göre seçim sonrası Erdoğan'ın seçim vaadi olarak söylediği gibi negatif faizle devam ederlerse olacakları kapsıyordu: Türkiye 1-2 yıl içinde aniden çok ama çok büyük şoklar yaşar ve 10-15 milyon işsize ulaşırdı...

İşte Erdoğan bütün bunlardan vazgeçti... Seçim sonrası yalancı cennet yerine büyük yıkımı önleyici politikaları terk ederek Mehmet Şimşek ile yola koyuldu.

Şimdi önümüzde ne var? Yani kalan seçenek neydi? Hemen söyleyelim: BÜYÜK SIKINTI...(Bakın bu iki yolu seçim öncesi defalarca yazdım... eski yazılardan okuyabilirsiniz)

Peki, OVP ile büyük sıkıntı süreci açıklanıyor mu? Onu da hemen söyleyelim: HAYIR...

Büyük Sıkıntı neydi?

Tek cümle ile ifade etmek istersem şunu derdim: Ayağımızı yorganımıza göre uzatma programı... Yani kemer sıkma programı da diyebiliriz.

Kemer nasıl sıkılacak? İlk madde: Senin olmayan geliri çok rahat tüketemeyeceksin... Yani tüketimin faiz maliyeti artacak.

İkinci madde: Öyle talep bolluğu olmayınca esnaf açısından söyleyelim: Sinek avlanacak...

Bunları zaten hem Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek hem de Merkez Bankası Başkanı Gaye Erkan toparlanmanın 2026'da başlayacağına işaret ederek cümle aralarında söylüyorlardı.

İyi ama o zaman OVP'de 2024 büyümesi nasıl yüzde 4,0 ve 2025 büyümesi de nasıl yüzde 4,5 olacak?

Ben size kesinlikle şunu söyleyeyim: **Bu ülke baştan aşağı bir değişim yaşanmazsa bu büyüme olmaz...**

Yani bu büyüme iç kaynaklarla asla ve asla gerçekleşmez. Tek yol yabancı sermaye... İşte onu da çekebilmek için (doğrudan yatırım ağırlıklı) önce adaletin gelmesi gerekiyor... Yani katillerin-mafyanın serbest bırakılıp gazetecilerin zindanlara tıkıldığı hangi ülkeye böyle bir yatırım gelir?

Bakın OVP'de iç tüketimin GSYH'ya katkısı yıllık yüzde 20'lerden yüzde 3'lere çekiliyor ama yine de büyüme oldukça yüksek seyredecek söyleniyor. Oysa kemer sıkılacağı çok açık belli.

Yani diyeceğim o ki, OVP'de enflasyon hedefi tutacak gibi görülüyor ama Milletin sıkıntısı tutmayacak...

Ne demiştik daha önce: BÜYÜK SIKINTI döneminde 3-4 milyon kişi işini kaybetme riski ile karşı karşıyadır.

Böyle bir kemer sıkma sürecinde nasıl büyüme olabilir ki?

Biraz sakın olarak şunu soralım: Yüzde 40 iç talep artışında bile yüzde 3,1 artabilen üretimi kemer sıkma döneminde nasıl artırabilirsiniz?

İmkansız ve tezat bir program ve Halkımızdan sıkıntıları gizleyen bir yazı... Hepsi bu kadar...

Siz siz olun ayağınızı yorganınıza göre uzatın... Bilmem anlatabildim mi?